

MUZEJSKI VJESNIK 7

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

**GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovec, Koprivnica, Križevci,
Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Vladimir Kalšan (glavni i odgovorni urednik), Ljubica Ramušćak,
Marina Šimek, Vlado Srimšček, Branimir Šimek (tehnički urednik)
Vladimira Pavić

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financi-
raju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Muzej Međimurja — Čakovec

ZA NAKLADNIKA

Vladimir Kalšan

TISAK

TIZ »Zrinski« Čakovec, naklada 800 komada

BROJ 7 — OŽUJAK 1984.

GOD. VII

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ:

ZAVIČAJNE ZBIRKE

— Franjo Horvatić: Zavičajne muzejske zbirke i problemi kadrova	3
— Zorko Marković: O stanju muzejskih zavičajnih zbirki i problemima u vezi s njima	4
— Marijan Špoljar: Diskusija o muzejskim zbirkama	6
— Martin Matiščin: O osnivanju i djelovanju zavičajnog muzeja Virje	8

MUZEOLOŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA

— Dragutin Feletar: Za optimalniju mrežu muzeja u sjeverozap. Hrvatskoj	13
— Ivanka Štager: Stalni postav »Tito Varaždinu — Varaždinu Titu« u Gradskom muzeju Varaždin — Odjelu Muzej narodne revolucije	19
— Dragutin Feletar: Kiparski atelier — radionica i učionica	22
— Jasna Tomičić: Obnova muzeja narodne revolucije	25
— Ljerka Šimunić: Suradnja Gradskog muzeja Varaždin i varaždinske industrije svile, konfekcije i kišobrana	27
— Jasna Tomičić: Stari grad	31
— Marijan Špoljar: U povodu izložbe »Tri situacije«	32
— Miroslav Klemm: O djelovanju galerije »Disk kočnice« u tvornici disk kočnica SOUR »Varteks« u Varaždinu	36
— Željko Tomičić: Međunarodni znanstveni simpozij ranosrednjevjekovne arheologije u Nitri	38

STRUČNI ČLANCI

— Božidar Gerić: Bilješke o rekognosciranju i iskapanjima arheoloških terena u bjelovarskom kraju 1983. godine	45
— Zoran Homen: Pokusno sondiranje na ranosrednjevjekovnoj nekropoli u Popovcu	49
— Zorko Marković: O nekim nejasnim pitanjima kronologije brončanog doba u sjevernoj Hrvatskoj	52
— Željko Tomičić: Sumarni osvrt na rezultate arheoloških istraživanja područja Međimurja u razdoblju od 1972 — 1982. (I)	56
— Marina Šimek: O važnom paleontološkom nalazu nedaleko Ludbrega	65
— Prilog: Metoda gipsanja in situ	72
— Željko Tomičić: Zaštitna arheološka istraživanja u Jurju u Trnju	81
— Željko Tomičić — Josip Vidović: Pokusna arheološka istraživanja naselja Goričan tijekom 1983. godine	84

— Josip Vidović — Željko Tomičić: Arheološka istraživanja u Goričanu 1983. godine	88
— Josip Vidović: Nastavak istraživanja perioda starijeg željeznog doba na lokalitetu Goričan '82	93
— Miroslav Klemm: Nekoliko planova Varaždina iz vlasništva Gradskog muzeja Varaždin	98
— Tomislav Đurić: Zaboravljena gotika Hrvatskog Zagorja — Sv. Jakov na Očuri	107
— Antun Stišćak: O jednom broju logoraša »Danice«	109
— Josip Fluksi: Dalmatinski narodni nakit u fundusu muzeja grada Koprivnice	113
— Josip Fluksi: Naprava za lov jazavaca	121
— Libuše Kašpar: Etnološka bibliografija novinskih članaka	122

VIJESTI

— Zorko Marković: Vrijedna knjiga o spomenicima kulture istočne Hrvatske	131
— Dragutin Feletar: Deveto izdanje Podravskog zbornika	133
— Dragutin Feletar: Monografija o Draganu Gažiju	131
— Dragutin Feletar: Dokumentirano kazivanje o NOB-u	135
— Tomislav Đurić: Prilozi za povijest varaždinskog bankarstva	136
— Vladimira Pavić: Deseti kongres Saveza Društava muzejskih radnika Jugoslavije	137
— Zorko Marković: Sastanak muzealaca Slavonije i sjeverozapadne Hrvatske	137
— Vladimira Pavić: Izbor zaštićene građe iz fundusa MMC	138
— Željko Tomičić: Afrička lovačka zbirka dr Zdravka Pečara u Muzeju afričke umetnosti u Beogradu	139
— Antun Kozina: Akcije muzeja 1983. godine — Likovne i druge izložbe u Krapini	140
— Ljubica Duić-Jovanović: Osnovan književni klub	144

AKCIJE	147
------------------	-----

NEKOLIKO PLANOVA VARAŽDINA IZ VLASNIŠTVA GRADSKOG MUZEJA VARAŽDIN

Zbirka planova Kulturnopovijesnog odjela Gradskog muzeja Varaždin sadrži oko tri stotine originalnih i otisnutih planova i karata različitih zemalja, zemljišta, gradova, utvrda i zgrada u Hrvatskoj, susjednim zemljama i u Evropi koji su, svaki zasebno, vrijedni dokumenti za proučavanje njihove prošlosti. Među njima je devet planova koji prikazuju varaždinsku varošku jezgru i gradska predgrađa s pripadajućim zemljišnim parcelama. To su originalni crteži perom i tušem na papiru od kojih su neki izrađeni kao kopije starijih planova drugih autora. Većina ih je obojena vodenim bojama, naznakama određenih zemljišta i objekata. Svi su planovi značajni izvori za proučavanje starije povijesti Varaždina i njegovog urbanog razvoja, te važni izlošci muzejske zbirke. Neki od njih već su bili predmet izučavanja povijesničara i povijesničara umjetnosti, pa su i citirani u tekstovima o historiji Varaždina.¹ Smatramo da ih je potrebno objaviti kao cijelinu, pa to sada činimo. Nacrti slijede:

1.) Plan Varaždina

Nacrtao Leopold Kneidinger 1766. godine, kopirao Sebastian Hochmeyer 1791. godine, crtež tušem na papiru s posebno dometnutom legendom, veličina 38 x 68 cm, GMV 196

2.) Plan Varaždina

Nacrtao Anton Leopold Kneidinger 1766. godine, nadopunio Ignatius Beyschlag 1792. godine, kopirao A. Mintas 1926. godine, crtež perom i tušem na prozirnem papiru, veličina 57 x 76 cm, GMV 195

3.) Plan Varaždina

Nacrtao Ignatius Beyschlag 1807. godine, kopirao Ernest Söhnel, crtež perom i tušem na prozirnem papiru, akvareliran, veličina 67 x 82 cm, GMV 190

4.) Plan Varaždina

Nacrtao nepoznati autor 1807. godine, crtež perom i tušem na papiru, akvareliran, veličina 71 x 104 cm, GMV 3656

5.) Plan Varaždina

Nacrtao Franciscus Karba oko 1810. godine, crtež perom i tušem na papiru, akvareliran, veličina 48,5 x 68,5 cm, GMV 3650

6.) Plan Varaždina

Nacrtao Franciscus Karba oko 1818. godine, crtež perom i tušem na papiru, akvareliran, veličina 40,5 x 48 cm, GMV 3645

7.) Plan Varaždina

Nacrtao Josip Erdöly 1818. godine, crtež perom i tušem na papiru, akvareliran, veličina 50 x 70,5 cm, GMV 3395

8.) Plan Varaždina

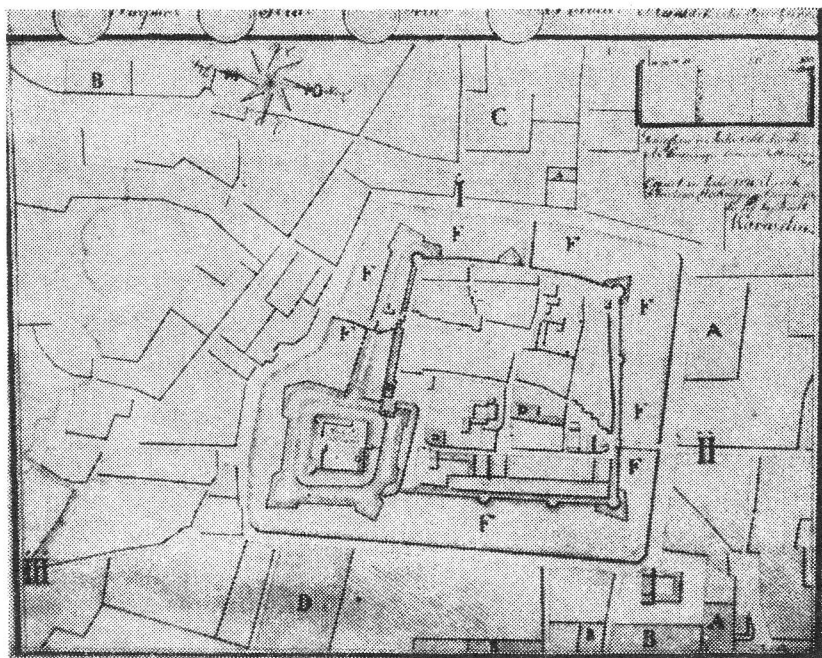
Nacrtao Franjo Plohel 1851. godine, crtež perom i tušem na papiru, veličina 47 x 65 cm, GMV 3680

9.) Plan Varaždina

Nacrtao Anton Kieswetter 1860. godine, crtež perom i tušem na papiru, akvareliran, veličina 50,5 x 62 cm, GMV 3392

Iako su neki od planova crteži izrađeni u našem stoljeću prema starijim originalima možemo ih smatrati pouzdanim i prihvatiti ih kao vjerodostojne dokumente o urbanom razvoju Varaždina. Među njima ima različitosti i sličnosti pa ih valja svakog posebno opisati, te uporediti s ostalima.

Najstariji među planovima Varaždina u vlasništvu Gradskog muzeja Varaždin je nacrt varoške jezgre i predgrađa kojeg je 1763. godine nacrtao zemljomjer Anton Leopold Kneidinger, a kopirao 1791. godine varaždinski građanin Sebastian Hochmeyer. Plan je izveden perom i crnim tušom na bijelom papiru. Pisane oznake ispisane su crnim i crvenim tušem. Samom crtežu dodana je s lijeve strane posebna legenda na tamnijem papiru ispisana smeđom tintom. Pačetvorinasti okvir podjeljen je na dva dijela. U užem gornjem dijelu nacrtana su četiri kruga ispunjena različito položenim linijama pokraj kojih su njemačkim jezikom pisana objašnjenja boja koje svakom od tih krugova pripadaju: purpurna, žuta, zelena i crvena. U donjem širem okviru nacrtana je varaždinska varoška jezgra omeđena grabištem, bedemima i zidovima i gradska predgrađa koja je okružuju. U gornjem desnom uglu je skala veličina iskazana u hvatima, a ispod nje manja njemačkim jezikom pisana legenda koja imenuje crtače Kneidingera i Hochmeyera. Zvijezda zemaljskih smjerova naslikana je u gornjem dijelu lijeve strane plana. Unutar varoških zidova prepoznatljivo su prikazani neki važniji građevinski objekti, a samo je feudalna tvrđava označena pisanim naslovom kao Arx Erdödiana. Crkve i samostani označeni su formama, ali osim crkve Rođenja Isusovog i uršulinskog samostana s pripadajućim zgradama nisu obilježene slovima zapisanim u popratnoj legen-

Plan Varaždina Antona Leopolda Kneidingera iz 1766. godine.
Kopirao Sebastian Hochmeyer 1791. godine.

di na latinskom jeziku. Rimskim brojevima označene su magistralne prometnice koje od gradske jezgre kroz predgrađa teku prema istoku, jugu i sjeverozapadu. Neke građevine u varoškoj jezgri i još neki prostori u predgrađima označeni su na planu velikim pisanim slovima, ali se u legendi ne nalaze za njih objašnjenja, izuzev za grabišta obilježena slovom F.

Drugi Kneidingerov plan iz 1766. godine kojeg je 1792. godine nadopunio zemljomjer Ignatius Beyschlag, a 1926. godine kopirao A. Mintas nacrtan je perom i tušem na prozirnrom papiru. U pačetvornastom okviru prikazana je utvrđena gradska jezgra okružena vodenim jarkom i okolina predgrađa. Nad središnjim crtežom je manji okvir u kojem je latinskim jezikom pisana naslovna legenda plana. S desne je strane skala veličina bez imenovanja mjere. Ispod nje je u donjem desnom uglu latinski pisan tekst koji imenuje Ignatiusa Beyschlaga i godinu 1792. u kojoj je on izvršio nadopunu ove Kneidingerove karte. U donjem lijevom uglu je signatura kopiste. Na

Plan Varaždina od Antona Kieswettera iz 1860. godine

planu su kosim linijama označene varoške insule i zemlje izvan gradskih zidina. Znakom križa obilježen je položaj sakralnih građevina, izuzev župne crkve svetog Nikole. Zemljišne čestice unutar varoši i u predgrađima su naznačene brojevima.

Ignatius Beyschlag nacrtao je 1807. godine plan s prikazom utvrđene varaždinske varoši i njenih predgrađa.² U Gradskom muzeju Varaždin je kopija tog plana od Ernesta Söhnela. Nacrtana je perom i crnim tušem na prozirnom papiru i obojena vodenim bojama crveno i zeleno. U četvrtastom okviru je s lijeve strane nacrt Varaždina kojem je varoška jezgra omeđena bedemima, zidovima i grabi-štem. Okružuju je gradska predgrađa s istaknutim prometnicama. S

desne strane plana je latinskim jezikom pisana naslovna legenda, skala veličina iskazana u bečkim hvatima i objašnjenje prikaza, a u donjem uglu signatura kopiste. Na samom crtežu Varaždina pisanim slovima, na latinskom jeziku, obilježena je samo feudalna tvrđava kao Arx Varasd, glavni gradski trg grabišta, te uz njih položene obodne ceste i prometnice u predgrađima. Znakom križa označene su crkve i crkveni posjedi van grada. Brojevima obilježene kuće i zemljišne čestice u varoši i predgrađima, razlikuju se međusobno različitim bojama. Kuće su obojene crveno, a zemljišta zeleno.

Iste godine nastao je nacrt Varaždina od do sada neutvrđenog autora s prikazom varoške jezgre unutar bedema i grabišta i okolnih predgrađa². To je crtež crnim tušem na smeđkastom papiru, akvareliran nijansom smeđe boje. S lijeve strane crteža je manji četvrtasti okvir s naslovnom legendom pisanom na mađarskom jeziku. U središtu je nacrt grada i predgrađa s veoma vjernim prikazom grabišta, bedema, insula, rasterom ulica i prometnica, te oblika kuća.³ Na njemu nema nikakvih drugih pisanih oznaka.

Gradski zemljomjer Franciscus Karba nacrtao je oko 1810. godine plan varaždinske gradske jezgre i njenih predgrađa. Originalan crtež izrađen je perom i crnim tušem na žućkastom papiru i obojen zelenom i crvenom bojom. Iznad središnjeg crteža je latinskim jezikom pisana naslovna legenda, a s desne strane objašnjenje boja. U donjem desnom uglu je signatura crtača, a u lijevom skala veličina iskazana u bečkim hvatima. Varoška jezgra omeđena je grabištem, bedemima i zidovima. U njoj je posebno istaknuta feudalna tvrđava obojena crveno i imenovana pisanim nazivom kao Arx Varasd. Tvrđavski bedemi obojeni su zeleno. Linije gradskih kuća u jezgri naznačene su debljim punim crtama, a sakralne građevine znakom križa. Jedino su feudalna utvrda i župna crkva svetog Nikole prikazane u potpunom građevnom obliku, dok su druge važnije zgrade u varoši tek naznačene. Kuće u gradskim predgrađima naznačene su kao samostalni objekti. Njima pripadajuće zemljišne čestice većim su dijelom obilježene linijama i crvenim tušem ispisanim brojevima. Najvažnije prometnice u predgrađima imenovane su latinskim pisanim nazivima.

Franciscus Karba izradio je još jedan manji plan Varaždina s predgrađima oko 1818. godine. To je također originalni crtež perom i tušem na žućkastom papiru obojen dijelom vodenim bojama. U četvrtastom okviru je prikaz gradskog središta koje više nije okruženo grabištem i nije utvrđeno zidovima. U donjem desnom uglu je signatura autora plana, a u lijevom skala veličina iskazana u bečkim hvatima. Unutar varoške jezgre jedino je župna crkva prikazana prepoznatljivim građevinskim formama, dok su ostale nazna-

čene znakom križa i poneka imenom. Feudalna tvrđa nije nacrtana, a samo je njen prostor imenovan kao Arx Varasd. Južna i sjeverna gradska vrata obilježena su latinskim nazivima. Crkve u predgrađima prepoznatljive su na planu kao građevinske forme, a označene su križem i imenovane. Na crtežu je prikazan uzak vodeni kanal koji teče na prostoru nekadašnjih grabišta. Obodne ceste uz jezgru i prometnice u varoškim predgrađima imenovane su latinski pisanim nazivima.

Zemljomjer Josip Erdöly nacrtao je plan unutarnje varoške jezgre i dijelova predgrađa godine 1818. kada više nema nekadašnjih obrambenih zidova i grabišta, pa ih on niti ne ucrtava, nego na njihovom mjestu slika vrtove i novo nastale trgovce. Originalni crtež izveden je perom i tušem u različitim bojama, te dijelom obojen vodenim bojama. U donjem dijelu plana, ispod crteža, je objašnjenje znakova, a u lijevom donjem uglu autorov potpis. Svi tekstovi na planu pisani su na latinskom jeziku. Unutar gradske jezgre kao prepoznatljivi građevinski oblik prikazana je samo župna crkva, označena kao i ostale sakralne građevine još znakom križa i imenom, te južna i sjeverna gradska vrata. Prostor feudalne tvrđe i na ovom je planu obilježen kao Arx Warasd. Na ovom Erdölyevom planu gradske insule omeđuju na istoku i zapadu novo nastali vrtovi, a na sjeveroistoku i jugozapadu novo izgrađeni trgovci. Neke zemljišne čestice obilježene su imenima njihovih vlasnika. Na crtežu je vidljiv i vodeni kanal koji teče smjerom nekadašnjih grabišta. Obodna cesta i prometnice u predgrađima imenovane su latinski pisanim nazivima.

Hrvatskim jezikom pisanim naslovom »Krajobraz Varaša Varaždina glede Broja Kučah« nad crtežom grada imenovan je plan Varaždina »... risan po Franji Plohel varaškem Zemljomeru 1851« kako navodi signatura u donjem desnom uglu. To je originalni crtež perom i crnim tušem na žućkastom papiru. Prikazan je grad s predgrađima. Od građevina su na planu nacrtane samo crkve i samostani, te feudalna utvrda koja je imenovana kao Stari grad. I svi ostali nazivi trgova i ulica obilježeni su hrvatskim nazivima. Varoške i kuće u predgrađima nisu naznačene kao oblici nego su obilježene brojevima od kojih su neki podcrtani crvenom crtom.

Iz 1860. godine je plan s prikazom Varaždina kojeg je izradio zemljomjer Anton Kieswetter, a imenovao ga hrvatski pisanim naslovom »Mapa kraljevskog slobodnog grada Varaždina«. To je također originalni crtež perom i crnim tušem na papiru obojen crvenom, žutom i zelenom bojom. U središtu je prikaz grada nad kojim je naslov. U desnom donjem uglu je tumačenje boja i tumačenje kuća, a u donjem lijevom uglu je skala veličina iskazana u bečkim

hvatima. Izvan okvira koji omeđuje prikaz je ime crtača. Na crtežu su brojevima obilježene sve kuće u gradu i predgrađima zajedno s okućnicama. Jedino je feudalna tvrđa imenovana kao Erdödyjev grad. Ulice i trgovi imaju hrvatske nazive. Kuće i zgrade od kamena obojene su crveno, kuće od drveta žuto, a okućnice zeleno. Plavom je bojom označena voda u nekadašnjem tvrđavskom grabištu i u uskom kanalu koji se proteže na mjestu nekadašnjih gradskih jara-ka.

Planovi čuvani u Gradskom muzeju Varaždin vrijedni su kao dokumenti i kao muzejski izložci kojima se prezentira povijest grada i njegov urbani razvoj. Rađeni su za različite potrebe pa se stoga razlikuju u načinu prikaza gradske jezgre i okolnih predgrađa i bilježenju određenih zemljišta, prometnica i građevinskih objekata.

Originalni crtež Sebastiana Hochmeyera koji je 1791. godine nastao kao kopija Kneidingerovog plana iz 1766. godine izveden je bez obojenja. Da je predložak tome planu bio bojan govore i na crtežu naslikani krugovi označeni njemačkim pismenima kao Purpur, Gelb, Grün i Broth. Ovom planu nedostaje izvorna popratna legenda, jer iako je plan rađen kao kopija ima njemačkim jezikom pisane natpise s imenima Kneidingera i Hochmeyera, a priljepljena legenda s objašnjenjima određenih slova i rimskih brojeva pisana je na latinskom jeziku. Na njoj osim toga nedostaju objašnjenja za neke objekte i prostore označene velikim pisanim slovima. Nesumljivo je da je nastala kasnije i od Hochmeyerovog crteža, te da je naknadno naljepljena.

Nesumljivo je i drugi Kneidingerov plan iz 1766. godine s nadopunama Ignatiusa Beyschlagla, kojeg varaždinski muzej ima kopiju, izvorno akvareliran mada na crtežu nema posebnog opisa boja. Na planu su obilježena tri reda brojeva koji označuju kuće i zemljišne čestice uz njih. Jedan označuje kuće i zemljišta unutar varoških zidina započevši od gradske vijećnice duž današnje Gajeve ulice, drugi bilježi kuće i zemljišta u predgrađima počevši od kuće u današnjoj ulici Jugoslavenske armije, a treći one u današnjoj Hinkovićevoj ulici.

Na Beyschlagovoj karti iz 1807. godine numeracija kuća i zemljišta započinje s gradskom vijećnicom u nutarnjoj varoši, a završava bilježenjem zemljišta na kraju današnje ulice Maršala Tita. Neki redni brojevi koji označuju kuće unutar gradskih zidova odgovaraju zemljišnim česticama u predgrađima.

Plan Varaždina nepoznatog autora iz 1807. godine veoma je vjeran prikaz stvarnog položaja, rastera ulica, oblika insula i pojedinih zgrada. Crtač točno bilježi gotičku kulu feudalne tvrđe i druge značajne objekte u jezgri i predgrađima. Crtež nema nikakvih pi-

sanih i brojčanih oznaka, te pretpostavljamo da je predložak za jedan cijelovitiji plan grada.

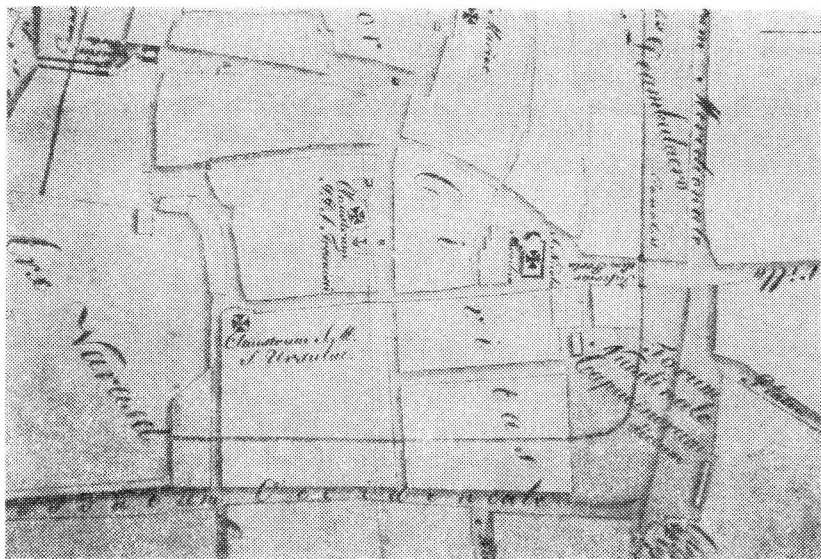
Nacrt grada koji je nastao oko 1810. godine, a izradio ga je Franciscus Karba ima, čini se naknadno, smeđom tintom dopisana imena vlasnika uz dvije kuće izvan varoških zidina, te imenovana sjeverna gradska vrata kao Porta Superior.

Dok stariji Karbin plan iz 1807. godine pokazuje varošku jezgru s još postojećim bedemima i zidovima onaj iz vremena oko 1818. godine više ih ne bilježi. Na mjestu nekadašnjih grabišta na tom su nacrtu prikazane proširene gradske insule i novo nastali prostori na jugu i sjeveroistoku. Prostor ispred crkve i samostana kapucina označen je kao trg. I na ovom su planu smeđom tintom na latinskom dopisana imena vlasnika nekih kuća, iako one nisu nacrtane. Pretpostavljamo da je to bilo 1844. godine, jer je na poleđini plana ispisani tekst u kojem se ta godina navodi. Plan je vjerojatno tada posluzio kao prilog nekom dokumentu u vezi s imenovanjem kuća i zemljišta.

Crtež varaždinske gradske jezgre i dijelova predgrada kojeg je 1818. godine naslikao zemljomjer Josip Erdöly također pokazuje grad iz vremena kada su porušeni nekadašnji obrambeni zidovi i zasipani jarci oko središnjeg dijela naselja. Na mjestu grabišta dijelom su vrtovi. Uz prostor ispred crkve kapucina i prostor pred sjevernim gradskim vratima označen je kao trg. Neke zemljišne čestice obilježene su imenima vlasnika. Na planu je prikazana i predložena, ali neizvedena prometnica »Neo projecta Communicationis Platea« koje teče od obodne ceste na nekadašnjem južnom grabištu okomito na sjever uz Zakmardyevo sjemenište do današnje Lončarićeve ulice. Istaknuto su na crtežu prikazana i dvojica još postojeća gradska vrata koja se više ne imenuju Gornja i Donja, nego Bečka i Zagrebačka vrata. I glavne prometnice imaju nove nazive.⁴

Plohelov »Krajobraz Varoša Varaždina glede Broja Kućah« prikazuje gradskim ulicama u jezgri omeđene insule, te dijelove zemljišta u predgradima s brojevima koji naznačuju kuće. Redanje započinje od gradske vijećnice prema kućama u predgrađu iza crkve svetog Vita. Ulice imaju nove hrvatske nazive, a obilježeni su i trgovci.

Plan zemljomjera Antona Kieswettera iz 1860. godine najpotpunije prikazuje Varaždin u vrijeme kada su već u potpunosti srušeni obrambeni zidovi oko varoši. Na njemu su pojedinačno nacrtane i brojevima označene sve kuće i zgrade novo izgrađene na nekadašnjem grabištu. Velik dio južnog gradskog jarka već je pretvoren u perivoj i štetalište. Kroz njega, te dijelom na prostoru nekadašnjeg

Detalj plana Varaždina od Franciscusa Karbe, oko 1818. godine

istočnog i zapadnog grabišta još teče uzak vodeni kanal kojeg bilježe i ranija Karbina i Erdölyeva karta. Na Kieswetterovoj karti naslikano je novo osnovano groblje i zemljište streljane, te u nekadašnjem sjevernom predgrađu još uvijek postojeći potok kojeg bilježe Kneidingerove i Beyschlagove karte.

Planovi Varaždina nastali u prošlim stoljećima čuvaju se u brojnim domaćim i stranim arhivima i muzejima, te su vanredni izvori za proučavanje povijesti grada. Često su vrijedna likovna ostvarenja i značajan prilog našoj i svjetskoj kartografiji. Ovih nekoliko nacrtu koji se čuvaju u Gradskom muzeju Varaždin punovrijedno se priključuje toj baštini.

Bilješke:

¹ Mira Ilijanić: Osvrt na nastanak i razvoj dvaju varaždinskih trgova, Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin br. 5, Varaždin 1975. godine.

² Marija Mirković: O spajanju unutrašnje varoši i gradskih predgrađa u Varaždinu, Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin br. 2 — 3, Varaždin 1962 — 1963. god.

³ Ivy Lentić — Kugli: Varaždin, povijesna urbana cjelina grada, Zagreb 1977, Original Beyschlagovog plana nalazi se u zbirci planova Arhiva Hrvatske u Zagrebu.

⁴ Adolf Wissert: Bilješke o nekim varaždinskim kućama, Spomenica varaždinskog muzeja 1925 — 1935, Varaždin 1935. godine.

⁵ Marija Mirković: O spajanju unutrašnje varoši i gradskih pregrađa u Varaždinu, Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin br. 2 — 3, Varaždin 1962 — 1963. godine.